

EUROPA PRIČA PRIČU

Ispričaj nam svoju...

Bezimenom

S prozora Zemlja izgleda poput nabrekle šljive. Zbog mojeg istrošenog vida, zelena i plava pod zrakama sunca zaokružuju se u ljubičastu nakupinu koja postaje sve udaljenijom. Dva dana do slijetanja, a ti još nemaš ime.

Tri dana prije polaska, pogled u nebo išarano zgrčenim oblacima ne otkriva mi mnogo. Valja nam poći, ovdje život više nije moguć, ponavljaju i vjerujem im dok okrećem pogled od skorenih polja i novosti iz bolnica. Od spojeva kojima smo natopili tlo po kojem hodamo sahnuljke, a većina novorođenčadi ne dočeka izlazak iz rodilišta. Jutros sam popunila posljednje formulare pa sam si kao nagradu iscijedila naranču. Citrusi i proljetno cvijeće odavno su egzotični mirisi koje u mladosti nisam znala dovoljno cijeniti. Primičem nosnice čaši sa sokom naranče i zurim u bjelinu gdje treba navesti tvoje ime.

Spavamo u smjenama od nekoliko sati, zatim u tišini unosimo potrebne vitamine i izvršavamo tehničke zadatke koji su nam do dijeljeni. Pritegnuto odijelo pritišće mi misli. Usitnjeni slogovi približavaju se u valovima svakim prijednim kilometrom. Zapljuskuju me dok naizgled u miru obavljam rutinske provjere i većem sigurnosni pojas. Stežem ga preko trbuha u kojem si se nekad kupao ti. Još nisam sigurna dopire

li do ostalih moje unutarnje urlanje. Ljubičice, hoćeš li me čuti od gore? Je li zemlja dovoljno rahla da moj glas prodre pod nju, do tebe?

Nisam jedna od onih koja bi listala internetske savjete u potrazi za najzvučnijim imenom za dječaka ili od onih što se veru uz obiteljsko stablo u nadi da ih nadahne ime kakvog muškog pretka. Ostavila sam odluku za beskrajan dane u bolnici gdje će me nepoznato okružje navesti na pravi odabir. Ili sam se bar tome nadala. Ionako je bilo preporučeno pričekati deset dana do odluke o imenu, jer se prije trećeg tjedna ništa nije moglo jamčiti. Tri su tjedna postala prosjek života koji bi tek poneko dijete uspjelo nadživjeti.

Upozoravaju nas da će vegetacija biti oskudna te da je najjednostavnije da sjećanje na negdašnje zelenilo osvježavamo fotografijama. Šareni moj, ja tebe nisam fotografirala. Koliko bi se tvoje sićušne ruke uopće dale otisnuti u negativ nemilosrdnog aparata? Kako pohraniti tvoju toplinu i dah na momjem vratu izmučenom porodom? U zoru si otvorio oči i najavio dan svojim plačem. Sanjala sam tvoj glas kako izgovara moje ime već prve noći nakon što su te odveli. Bio je ožujak, ti si bio proljeće. U ono malo vremena što sam te držala, naš odlazak bio je tako dalek, a tako zgusnut bezbrojnim

moogućnostima koje nudi nepoznata daljina. Nas dvoje, daleki i nepoznati. Možda nisam trebala tako spokojno slušati objašnjenja procesa u tvome tijelu koji su doveli do ishoda zbog kojeg sam toliko puta ugasila televizor. Priče stranih mi žena bile su tek provala riječi koje sam mogla zapriječiti pritiskom gumba na daljinskom. Nisam trebala dopustiti da te iznesu iz sobe. Moja te toplina mogla spasiti. Moje te tijelo moglo zaštititi od statistike.

Jaglače moj, hoće li te zaposjesti korov? Hoće li mahovina prekriti tvoju kamenu ploču? Znaju li divlje zvijeri da odlazimo, da one uskoro postaju gospodarima prostranstava? Mogu li one preživjeti u svijetu kakav im ostavljamo u danak? Hoće li te njihova rika probuditi? Umjesto tebi, sada sebi pjevušim uspavanku ne bi li sati trešnje brže prošli.

Tvoje oca nisam do kraja upoznala. Izgledao je kao častan čovjek. No, u okolnostima koje su nas snašle bez pitanja, nepristojno (ali uz najavu, da budemo potpuno iskreni), kao gosti koji zaposjednu kuću, najsretnija je odluka bila vijest zadržati za sebe. Barem mi sada zadnji dani na Zemlji, ispunjeni pripremama za veliku seobu, ne prolaze utopljeni u izraze suosjećanja poznanika i rodbine.

Zemlja više nije mjesto za život, uporno si mumljam riječi koje se posvuda vrte.

Pokušavam zaspati. U polusnu vidim tvoje neumorne ruke kako presađuju meko smilje, a tvoj plač poziva me sa zvonika da se osvrnem. Ja, poput ortodoksnog svećenika, prilazim oltaru i podižem lice uvis, prema Zemlji, ali ne razabirem obračam li ti se imenom. Zatim se ponovno budim. Već smo daleko, Zemlju više ne vidim. Samo nas dan dijeli od slijetanja. Mjeri li se zaborav u kilometrima ili satima, proljetnice moja? Hoće li vrijeme zamutiti tvoj pogled dok sam te držala u naručju?

Na Zemlji ostavljam svojih dvadeset sedam okretaja. Zajedno se nismo vrtjeli dugo, tek devet mjeseci što si zaposjeo moju nutrinu i šačicu dana izvan nje. Nešto dulje od najave da je evakuacija jedino dugoročno rješenje. Njima si bio broj, još jedan dokaz, potvrda da je jedina budućnost ljudi negdje daleko. Meni nekoliko dana nade, otvor kroz koji će vječno navirati koloplet slika prošlog života, tijelo moga tijela. Ispijam sok do kraja i umjesto tvojeg imena upisujem tek jedan znak.

Jurimo.

Zbogom, bezimeni.

Adi Tufek

Nevidljivi

„Marko ima petnaest godina. Nikada neće otići u izlazak s prijateljima i pušiti cigarete. Neće pijan sjesti za volan automobila koji je ukrao ocu. Nikad neće imati djevojku ni dilemu koji fakultet upisati. Marko nikada neće imati posao. Jer Marko je mladić s umjerenom mentalnom retardacijom. Živi s majkom. Nikad nije upoznao oca. Vrlo brzo nakon što je dobio prvu ozbiljnu dijagnozu s nepune dvije godine, otac je napustio obitelj. Ne plaća alimentaciju, ne posjećuje ga i ne šalje rođendanske čestitke. Markova majka ima samo njega. Njezin je najveći strah što će biti s njim kada nje više ne bude.

Kapaciteti ustanova za skrb invalidnih osoba u našem gradu, kao i državi, daleko su ispod stvarnih potreba. Zbog toga osobe s mentalnom retardacijom često bivaju smještene u Psihijatrijsku bolnicu, zajedno sa sociopatima, shizofreničarima i psihotičnim pacijentima.

Posjetili smo ih u Udruzi za djecu s mentalnom retardacijom, koja je svoja vrata otvorila prije tri godine na riječkoj adresi.....“

Sara sjedi u praznoj redakciji i čita današnji broj Dnevnika. Ne prepoznaje svoje riječi iako ih je pisala jučer. S naslovnice joj se smiješi Markovo lice. U prostoriji kao da nema dovoljno kisika. Grlo joj se stišće i nešto teško sjedi joj na grudnom košu. Trudi se odagnati te osjećaje koji je proganjaju od jučer.

To je bila obična srijeda. Na ula-

znim vratima udruge dočekala ju je žena neobično širokog osmijeha. Sara procijeni da je možda godinu-dvije mlađa od njezine majke. No zrači čudnom ispijenošću i umorom. Povijena kralježnica vuče je prema tlu. Duboke bore urezale su joj se oko krupnih, zelenih očiju koje ju gledaju s nekim neodređenim očekivanjem. Ima topao, čvrst stisak ruke. To Saru trenutno umiri.

Prozori malene prizemnice gledaju na prometnu ulicu. Iscrtni su cvijećem i srcima. Iz dvorišta proviruju biljke. Ograda je obojena veselim bojama. Sara nije bila spremna za ono što će ugledati kada zakorači u veliku prostoriju okupanu suncem. Oko nje se trenutno sjatila grupa djevojaka i mladića neobičnog izgleda. Svi su je željeli pozdraviti, pitati kako se zove, a neki su je željeli i zagrliti. Sara se nije snašla. S ovom količinom pažnje, ali i ljubavi nije se znala nositi. Predsjednica udruge zamoli ih da odu gledati crtić i oni se rasprše.

– Eto, o tome sam vam pričala! To je ljubav koje nigdje nema. – nastavila je. Oči su joj zasjale.

Sara shvati da je upravo ubačena u drugu galaksiju. Nakon što je sjela s predsjednicom za omanji, okrugli stol, instinktivno je upalila diktafon. Predsjednica je počela verglati i nije se zaustavljala. Sara nije uspjela postaviti nijedno od pomno pripremljenih pitanja. Sastanak je potrajao više od tri sata. Kolače nije takla. Popila je tri čaše vode i još uvijek je bila žedna. Bilo joj je neugodno pitati još pa je po-

pila hladnu kavu s mlijekom koju nije tražila.

Štićenici su na kraju zapjevali i zaplesali, a ona je veselo zapljeskala. Bila je prepolovljena. Jedan dio nje bio je ganut, a drugi prestravljen. Čim se počela spremati na odlazak, oni su se ponovno zaljepili za nju.

– Kako si lijepa! Imaš lijepu kosu! Kako se zoveš? Hoćeš biti moja prijateljica? Jesi ti direktorica novina? Ja te volim!

Njihova lica proganjala su je. Njihove oči, osmijesi, velika nezgrapna tijela, slina koja

curi s usana, bale koje vise iz nosa. Ljepljivi dlanovi kojima su joj pokušali dotaknuti kosu, lice, ruke. Čudna mješavina ushićenja i gađenja kotrljala joj se niz grlo. Nije mogla ništa izgovoriti. Predsjednica joj je dugo zahvaljivala. Ni sama ne zna kako je skupila snagu iščupati se. Prošetat će do redakcije. Vodit će je automatska navigacija. Udisala je topao zrak i možda prvi put u životu osjećala zahvalnost na svemu što ima.

Kad ju je urednik gradske rubrike upitao kako je prošlo, odgovorila je najiskrenije što je mogla:

– Ne znam! Pitaj me za dva dana.

– Dva dana? Trebam tekst za sutra. – odgovorio je tjeskobno.

– Sutra? Ali nismo se tako dogovorili! – Sara je bila u šoku.

– Znam, znam, sorry, ostao sam bez intervju a iz kulture. Molim te, molim te, pliiiiiz, kupit ću ti vreću Bounytyja. Trebam za duplicu. Raspiši pet-šest kartica. Možeš ti to! Do šest, jel' to ok? Fotke su kod Jasne?

– Fotke? Koje fotke? Nitko nije išao sa mnom! Nisam znala...

– Ok, ok sredit ću. Šaljem Jasnu u udrugu. Ništa ne brini. Samo sjedni i piši. Hoćeš kod mene u desku? Imat ćeš više mira. Idem po Bounyty, trebaš li još nešto?

– Kokain! – prosiktala je kroz zube. Pogledala je u diktafon i preplavio ju je čisti užas.

Sada sjedi u praznoj redakciji i gleda Markovo lice. S naslovnice vrište velika crna slova: „Nevidljiva djeca u našem gradu“. U podnaslovu: „Na rubu egzistencije, roditelji ih drže zatvorene u stanu. Neki nisu izašli godinama“.

Čita tekst opet i ponovno i ne uspijeva održati koncentraciju. Jedna riječ stalno joj se vrti u glavi. U sebi ponavlja: nevidljiva, nevidljiva, nevidljiva. Dok sjedi u tišini, nešto bezimeno, a opet moćno urušava se unutar nje. Neka sila drobi joj kralježnicu u prah. Iz napuklina koje ostaju rastu suhe grane. Osjeti kako joj mučnina navire iz utrobe. Želudac joj se okreće naopako i ponovno osjeća okus jučerašnje kave i nepojedenih kolača, od čega joj se povraća.

Pogled joj padne na dno teksta gdje ugleda svoje ime. Cijelo njezino biće zapljusne golem sram. Sažvače je u minuti. Ispljune kroz prozor, u Mrtvi kanal.

– Hej, bravo, bravo!!!! Rasturila si duplicu! – uzvikne urednik upavši u redakciju. – Zvali su iz gradskog ureda za socijalnu skrb prije osam, prilično ljutiti. Ha-ha! Jesmo ih? Ge-ni-jal-no!

Sara ga blijedo pogleda. Ne odgovori ništa.

Sandra Karabaić

Svi smo povezani

Bila je to samo još jedna ljetna oluja. Barem se na početku tako činilo. Došla je kao dugo očekivano olakšanje nakon mjesec dana nemilosrdnog prekuhavanja. Međutim, pokazalo se vrlo brzo da se radi o, kako su to poetski stručno opisivali sinoptičari, ustrajnom rotirajućem uzlaznom strujanju ili čak o rotirajućoj grmljavinskoj oluji. Na vijestima su kasnije rekli da je dosad neviđena superčelija u kojoj smo nakratko bili zatočeni poharala grad. Nebo se zatamnilo biblijski zlokobno i danas znamo da su tog dana doista s neba padale legendarne sjekire. Vjetar je neumoljivo nosio sve pred sobom: aute, dizalice, suncobrane, crjepove, razne predmete, zaostale antene iz prošlog stoljeća, kontejnere pune smeća. Srećom i čudom, u tako strašnom nevremenu sve je prošlo bez ljudskih žrtava i bez većih kvarova, ali gradski parkovi ostali su posve opustošeni. Nisko raslinje, gdje koji grm i pokoje tanašno ulično stabalce doslovce su nestali u tom ustrajnom vrtloženju. U svom silovitom naletu oluja je bez milosti neka stabla pokosila, savnila sa

zemljom, a neka istrgnula zajedno s njihovim dubokim korijenom pretvorivši na brzinu grad u scenografiju filma katastrofe. Odjednom, od nasilnog i opasnog, vjetar je oslabio do sasvim ugodnog, ali dovoljno jakog da lagane predmete još malo uzdiže iznad tla. Oblaci su se razmaknuli i otplovili dalje svojim putem, a neumoljivo ljetno sunce u trenu je osušilo grad i presušilo sve one mutne rijeke koje su se iz kanalizacije razlile njegovim ulicama. Zasjao je opasno, poput oštrice mača i tako ogoljen i bijesan, od asfalta sve do krovova, zažario se još jače nego prije oluje. Iza kontejnera koji je naglo sletio posred terase nekog kafića na kojoj, opet srećom, nije bilo gostiju, ostala je lebdjeti islužena plastična vrećica. Prije samo pola sata zaustavila bi se na stablu ili na nekom grmu, netko bi je spazio, stavio onamo gdje joj je mjesto, ali sada je, zbunjena novom slikom urbanog krajobraza, izgubljeno vrludala kao da nije s ovog svijeta. Nije joj bilo ni do čega. Neđovoljno brza da odleti dalje, nedovoljno spora da je netko uhvati. Njezina je ne-

odlučnost djelovala hipnotizirajuće, gotovo da je bila dobrodošla kako bi puno veće opasnosti koje su do maločas letjele zrakom što brže pale u zaborav. U nekoliko minuta vjetar je posve jenjao, ali umjesto očekivanog smiraja stvari su se stubokom promijenile. Vrećica je, u skladu sa svojom nepredvidivom naravi i posve nesvjesna svoje moći, sletjela na prednje staklo jurećeg automobila. Vozač, kojemu ni na kraj pameti nije bilo da ga nakon plutanja autom po naplavljenim cestama može pogoditi još kakva nevolja u istome danu, pokušavao je nešto izvesti, ali fatalan ishod nije se dao izbjeći. Unatoč silnim manevrima zabio se u semafor i ostao na mjestu mrtav. Od siline udarca automobil se odbio i pokosio nekoliko slučajnih prolaznika. Kao da to nije bilo dovoljno, odnekud se stvorio kombi i zakočio tako naglo da je izazvao lančani sudar pa kola hitne pomoći nikako nisu mogla prići i pomoći unesrećenima kojih je, čini se, bilo mnogo. Proglašen je dan žalosti, a na radiju su se mogle čuti samo tužne pjesme i

žalobne koračnice. Što se vrećice tiče, ona se negdje putem neodgovorno izgubila, što zbog krivnje i srama, što zbog vremenskih prilika i nitko je više nije vidio. Pouzdano znamo da se nije zaustavila na krošnji nekog stabla u drvoredu zelenog vala jer su nakon oluje ostali samo prazni krateri, odjednom otvoreni prolazi u podzemni svijet čije je hladne labirinte pukim slučajem izbjegla. Kruže priče da još uvijek leti gradom, dok neki tvrde da je napustila granice naše zemlje. Najvjerojatnija je, ipak, pretpostavka da lunja šumama algi negdje u podmorju dalekih Samotnih otoka i navodno nije jedina. Snaga je ne napušta. Kako stvari stoje, pred njom je vječni život. Sigurno još sto godina, a možda i više ako prije toga ne završi u utrobi neke ribe ili morske ptice i time zapečati svoju ubojitu karijeru.

Andrea Grgić

Rok trajanja

Neki parovi naprave djecu kad im zaškripi veza, misleći da će tako nešto popraviti, a mi smo se dali u drugačiji projekt. Njegova ideja bila je da sagradimo kuću i maknemo se iz grada. Meni je naš mali stan bio sasvim po mjeri. Nisam čula ni za jedan brak koji je spašen dolaskom djeteta. Isto tako nisam čula ni za jednu stabilnu konstrukciju bez dobrih temelja.

Prepustio mi je brigu o projektu i izgradnji, jer on za to nije imao živaca. Zato je imao vremena pratiti tehnološke novitete i prosljeđivati mi svoje želje. Na kraju smo imali i zeleni krov na koji nismo mogli izaći, i solare okrenute skoro pa na jug, i punionicu za Teslu koju još nismo imali, i vrt za koji sam znala čija će odgovornost biti. Sve u kući trebalo je biti pametno, kad već mi nismo bili da stanemo na vrijeme. Trebali smo imati i onu Siri, Alexu ili kako se već zove. Bila bi to još jedna žena koja bi radila sve kako on kaže.

Stalno je govorio o održivoj gradnji, a ja sam se pitala – što je održivo u kući koja je prevelika za dvoje, koja ima žica i kablova dovoljno dugačkih da preko naše parcele povežu Sloveniju i Bosnu, u kojoj ću čistiti nepotrebne kvadrate skupocjenog parketa još skupljim sredstvima u nepovratnoj ambalaži.

Nismo se slagali ni oko lokacije. Zagovarala sam ravnicu da mogu svuda biciklom, a on je želio brdo,

jer nema ništa bolje od pogleda na grad s visine. Kupili smo parcelu na brdu. Rekao je da će uzeti Teslu, da ne zagađuje okoliš, a bicikle ćemo voziti na autu, na nosačima koje smo još morali kupiti. Bili smo poput dva pola baterije njegove buduće Tesle, s nepoznatim rokom trajanja.

Živjeti u prirodi trebalo je biti lijevo, oko toga nije bilo dvojbe, ali ta priroda je nestajala zbog ovakvih poput nas koji su gradili kuće veće nego što im trebaju. Gradili smo mi, gradio je i susjed, kuću još veću od naše. Posljedično su proširili cestu, povećali kapacitet komunalne infrastrukture i dobro osvijetlili svaki kutak nekad netaknute prirode. I tako je taj grad od kojeg smo bježali, dolazio do nas. Odlazak na gradilište isto je bio moja dužnost. On je bio previše zauzet svojim društvenim životom. Pokušala sam građevinarima nametnuti profesionalnost, kad je već ravnopravnost bilo nerealno očekivati. Dobila sam tretman kao da sam kriva osoba na krivom mjestu. Mislila sam da živimo u nekom boljem društvu. Istina je bila da sam još uvijek žena pred muškarcima koji znaju bolje.

Trebala je to biti samo još jedna u nizu redovitih koordinacija. Izvođač je bez prestanka nabrajao dodatne troškove i nove rokove koje će, znala sam, još nekoliko puta prolongirati. Mirno sam sve slušala, dok me nije prožeo osjećaj potpune bespomoćno-

sti i jada. Nisam znala da kolaps dolazi tako tiho, bez upozorenja. Otišla sam sa sastanka uz oskudno opravdanje, osjećajući da ono što slijedi nije za svačije oči. Vani sam se urušila sama u sebe, dižući prašinu potisnutog bijesa i tuge, koje sam slagala na hrpicu kao cigle, dok nisu postale nestabilan toranj. Eruptirala je nezaustavljiva potreba da drhtim, jecam i urlam u beznađu.

Plakala sam sve do stana, pa nastavila još žešće. Njega nije bilo doma, s frendovima je ispijao piva. Kad se nalet emocija slegnuo, ostao je samo osjećaj težine i praznine. Pritiskala su me opterećenja, obveze i odgovornosti – svega mi je bilo previše. S druge strane, razapinjala me otuđenost i potištenost – još je više toga nedostajalo. Kako je kuća napredovala, tako smo se mi udaljavali, a ja trpjela sve dok više nisam mogla. Nisam više mogla biti lutka koja se kreće kako on dirigira. Zahvaljujući njegovom podužem izbivanju, imala sam vremena otrijezniti se od muke, a on nije znao kakav mu mamurluk slijedi.

Čekali smo još sanitarije i kuhinju da uselimo, kad sam izašla iz projekta. Iz projekta izgradnje kuće i naše zajedničke budućnosti. Odustati od naše daljnje gradnje nije bilo lako, ali nastaviti istim putem isto nisam mogla. Razvod je napokon bio po mom, jer smo

dijelili nešto skupa, samo nas dvoje, bez obzira na to što je to bio rastanak i prisna agonija.

Prodali smo kuću mladom paru koji se činio sretan, poput nas na početku veze. Čekali su dijete i planirali još koje. Malo sam im zavidjela. Točnije njoj. Na njemu, i na onome što ih drži skupa. Zнала sam se zamišljati u njenim cipelama na našem parketu, s njim s kojim dijelim nešto vrijedno, a pritom ne mislim na skupe stvari. Kuća je bila tako velika da mi ni u maštu nije stala pa sam je skratila i snizila. Sve prostorije sam smanjila da mu budem bliže, da se moramo očešati jedan o drugog kao mačke kad se mimoilaze. U tom susretu uvijek je pala barem pusa, ako ne i nečije hlače.

Moja realnost ipak je bila da je našoj vezi istekao rok, isto kao što će isteći svim tim baterijama i solarijama. Za reciklažu u našem slučaju nije bilo šanse. Sve što smo gradili rasulo se u komade bez zajedništva kao vezivnog materijala. Nakupine emotivnog otpada od propale veze i projekta vođenog ambicijama, bez suradnje i razumijevanja, završile su na nekom odlagalištu ružnih uspomena i viškova robe s kojom nitko ne zna što će.

Fani Frković

Zeleni grad

Uvijek sam majci pričala o velikome svijetu. Kako je vani sigurno predivno, novo, bolje. Nisam doduše nikada bila nezahvalna, samo sam htjela da stvari budu malo drugačije. Odrasla sam u Jugu među ostalim Škripavcima, tamo gdje je sunčano i toplo, uvijek je sunčano i toplo. To mi nije smetalo dok sam bila mala, ali kako sam bivala starijom, sve me više i više nerviralo. Svaki je dan bio identičan onom prije njega i nikada se ništa uzbudljivo nije događalo. Zato sam odlučila pobjeći. Mi Škripavci poznati smo po svojoj snalažljivosti i tvrdoglavosti, iako ostali kažu da nam je sunce udarilo o glavu, no kasnije ćete vidjeti da me to nije uspjelo spasiti od zatvora.

Bilo je sunčano i toplo, kao i svaki dan, kada sam prešla granicu i ušla u Zapad. Bila sam oduševljena. Za razliku od ostalih gradova Zapad je najmoderniji. Nisam znala točno po čemu je moderniji, no kada sam ušla u grad ostavio me bez daha. Cijeli je grad bio zelen! Okruživale su me zelene zgrade, leteći listovi, zelene ulice. Mislila sam da sanjam jer mi se nije činilo mogućim da je grad toliko povezan s prirodom. Kada sam se sabrala, ušla sam u zelenu zgradu na kojoj je pisalo Zeleni hotel. Sve me to fasciniralo, ali ipak je ta fora

sa zelenim bila malo previše. Tražila sam neku sobu s pogledom na grad i kuhinjom ako je moguće. Gospođa na recepciji prvo me jako dobro odmjerila, a zatim mi ponudila sobu na tavanu! Kako drsko od nje! Možda da vas malo uputim detaljnije u naš svijet pa ćete shvatiti.

Mi Škripavci živimo u Jugu, tamo gdje je uvijek sunčano i toplo, u Istoku su Strvinari koji se bave poljoprivredom, u Sjeveru su Škrigavci, oni imaju more, a u Zapadu su Skupštinari koji blago rečeno upravljaju svim ostalim gradovima. Najveća i najrazvijenija civilizacija u usporedbi s nama ostalima, ali kada im netko dođe u grad, ljubazni su bez predrasuda, iako će uvijek dati bolju sobu nekome svom. Eto sada znate kako to funkcionira pa da nastavim s pričom. Gospođa mi je dala malenu sobu na tavanu obloženu cvijećem, bez kuhinje. Nije bila prelijepa već osrednja, ali prolazna za prvih nekoliko dana. Smjestila sam se i otišla u obližnji kafić na kavu. Sjela sam za mali stol u kutu i naručila prirodnu kavu, samo takva postoji jer je sve iz njihovog uzgoja, i uzela novine sa stola. Stol je bio zelen, šalica za nijansu tamnija, a novine su imale zelena slova. Našla sam neke poslove na stražnjoj strani i odlučila sutradan oti-

ći na razgovore. Već je bilo podne pa sam htjela nešto prigristi. Ustala sam i htjela platiti, ali nigdje nije pisalo koliko kava stoji pa sam otišla do šanka. Pitala sam koliko je kava i počela vaditi novčanice, no u tom se trenu cijeli kafić okrenuo prema meni. Konobarica je držala telefon u ruci, sumnjiv Skupštinar proučavao me iz kuta, a neko je dijete zaplakalo. U tom je trenu do mene došla policija, u zelenim odorama, i pokazala mi nekakav zeleni papir koji me hipnotizirao.

Sljedeće čega se sjećam je čelija. Mali prostor, obložen bršljanom, koji zatvaraju šipke od bambusa. Kakva nepravda! Nisam uopće bila svjesna zašto sam zatvorena, samo sam znala da je i zatvor povezan s prirodom. Kada su me doveli pred sud, objašnjeno mi je kako sam pokušala platiti novcem što je striktno zabranjeno jer se prakticira starinski način plaćanja: zamjena. Kako bih platila kavu, moram u zamjenu dati bilo što, samo da nije novac. Kako sam ja to mogla znati? Osudili su me na popravak kuća. Moja je „kazna“ trajala tri mjeseca i svaki sam dan obilazila kuće i krpala rupe na slamnatim krovovima, na cijevima u lisnatim garažama, obnavljala fasade zelenom bojom, lijepila

pločice nanoseći sluz zelenih puževa...

Iako mi je isprva sve to išlo na živce, s vremenom mi se sve više počeo sviđati ovaj grad i njegovi zakoni. Koristili su sve što im je priroda podarila i njegovali ju za uzvrat. Koliko god mi je sve to bilo odbojno u početku, vrijeme mi je pokazalo da sam zapravo zapustila prirodu. Nikada nisam razmišljala na načine na koje Skupštinari razmišljaju, nikada nisam mislila da mi priroda može sve to podariti, ali otkad sam zavirila u taj svijet, i moji su vidici postali zeleni. Uskoro sam postala dijelom Skupštinarica, učlanila se u volonterski klub za čišćenje grada, počela učiti o servisiranju letećih listova, čak sam se sprijateljila s onom konobaricom koja me dala uhapsiti i sada zajedno sadimo i ispijamo kavu. Ponekad bih se prisjećala svojega života prije Zapada, mojih Škripavaca i Juga. Jedan sam dan šetala gradom i sunce me udarilo u glavu toliko jako da sam se srušila na zelenu cestu. Probudila me zraka sunca u mom krevetu u Jugu, probudila iz dubokog sna.

Lana Makarun

Inverzija

„Djevojku će bit teško nać”, rekao je Matko i maknuo šilitericu sa znojnog ćela.

Nas dvojica stajali smo na rubu zaraslog polja, prikovani krikovima vrana.

Šapa je ljeti bila najopasnija. Nadržala je oko kuća iako je bila ljetna suša.

U svim pravcima, gusta kao snop pruća, širila se dvometarska biljka. Na suncu su objesile narančaste glave veće od suncokreta i ispreplele nazubljeno lišće. Kao vojska, zbili su neprohodne redove i upeirili u nas cvatove kao otvorene kišobrane. Iz dubine polja ćulo se cvrćanje i siktanje, upozorenje onomu tko pokuša ući.

Najgadnija je bila otrovna sluz što je curila niz dugu stabljiku. Dan nakon mature Niko me u šalio gurnuo u grm šape ispod mosta, gdje mi se njen gusti otrov zalijepio za kožu i, izložen suncu, izazvao bolne plikove po rukama i licu. Dećki su mi se smijali. Jelena je u taj ćas prolazila uz kanal i pomogla mi izvući se. Skoro sam plakao od bola dok mi je previjala rane. Bio sam trideseta šapina ųrtva te godine. Matko je dan poslije pronasao pseću ogrlicu tvrdeći da je ubila psa.

Nisam znao zašto Jelena, kao mnogi drugi mladi, nije otišla u grad nakon srednje. Ćesto sam je vićao kako s kacigom na glavi i ruksakom na lećima ide u pohode na šapu. Poznavala je staze i znala sama naći siguran put. Kad mi je jutros njena baka rekla da se nije vratila iz polja iza vrtića, otišli smo s opremom u tom pravcu. Nisam vjerovao da Jelena moće samo

nestati, nešto se moralo dogoditi. „Razmnoćila se k'o luda i sve će iskorijenit”, dobacio mi je Matko.

„Je li to zbog vremena?” pitao sam ga. Bio sam u ophodnji tek dva tjedna, ali sam znao da šapa zatvara krug oko naselja.

„Toplinskog vala? Klime? Moće bit...”, rekao je dok je brisao ćelo rukavom. „Izbija oko kuća i vrtova. Cvrći dan i noć. Ljudi su prestrašeni.”

„Više nego lani?”

Vratio je kapu na glavu. „Da, puno više.”

Napravio sam dlanovima šator iznad oćiju da mogu vidjeti u daljinu.

„Misliš da ćemo je naći?” pitao sam. „Zar nije bolje zvati policiju?” „Pogledaj gdje smo, tko će doći? Moramo spasit nekog u nevolji da nam povjeruju.”

Dodao mi je iz ruksaka rukavice i velik noć zamotan u tkaninu.

„Ali neće poduzeti ništa”, rekao sam i zabio noć u zemlju. „Nikog nije briga za nas. Ćekaju da se svi odselimo kako bi mogli potrovat zemlju i sve uništiti.”

Matko je šutio i izvukao kartu. Odredio je trase koje ćemo obići. Paćljivo smo navukli radnu odjeću i zaštitnu foliju na znojnu kožu.

Naš zadatak bio je rezati šapu – dosadan poslić koji je traćio samo malo mišića. Bili smo naorućani do zuba. Dizali smo se na prste, skidali rascvjetale šešire sa stapki i odlagali ih u vreće. Tako smo sprjećavali šapu da širi sjeme. To je bio jedini naćin da je usporimo, barem nakratko.

Jelena me naućila kako rezati šapu. ųivjela je par kuća dalje od

moje. Moglo bi se reći da smo bili prijatelji. Zнала je kako osakati šape najlakšim potezom noća. Bez straha bi joj prišla, uhvatila je za stapku i brzim potezom povukla dolje pod oštricu. Bez milosti. Glave su padale kao poklopci kutija. Profesionalni rezać šape, šalila se. Matko ju je zvao aktivisticom. „Što da radimo?” pitao sam ga.

„Ajmo nać Jelenu. Ovo je naše mjesto.”

Izvukli smo noćeve ispred sebe i rastvorili paravan visokih stabljika. Obavijeni šumovima, korak po korak, probijali smo se kroz šikaru dok nismo zašli u neprijateljski teren. U sjeni je bilo kao u stakleniku. Mućio sam se podići noć, kao da u snu krćim put. Cvrćanje je bilo sve glasnije, dok nije preraslо u tutnjanje. Izbijalo je kao udarci bubnja iz dubine tla, prolazilo kroz mene kao valovi iz podzemlja.

„Moraš se još malo strpjeti”, rekao je Matko, kao da ne primjećuje promjenu. „Uskoro odlaziš na studij.”

Sve sam teće hodao, ali sijevao sam noćem kao da mi ųivot o tome ovisi.

„Da, jedva ćekam da se maknem odavde. Moćda se vratim ako mi se ne svići.”

Matko je stao dok je pokućavao doći do zraka. „Gore nego ovdje?” nasmijao se i zamahnuo noćem. Jesam li bio ovdje jer sam osjećao krivnju zbog odlaska? Zbog dućnosti da nešto napravim iako je bilo beskorisno. Koliko god da smo pokućavali ukloniti šapu, ona se samo još više širila. Zakopala je moje djetinjasto uvjerenje da mogu nešto promijeniti.

Na kraju dana još je uvijek nismo našli. Vrane su poletjele u grimizno nebo. U sumrak, siluete šape bile su sablasne kao straćari podzemlja. Odvojili smo se i krenuli u dva pravca, dozivajući Jelenu.

Došao sam bez daha do ruba polja i dotaknuo ųićanu ogradu. Tu sam pao na koljena i zazvao Matka, ali nisam mogao ćuti svoj glas. Bili smo predaleko jedan od drugog. Kamo li je otišla Jelena? Sluz je polako prekrivala moje zaštitno odijelo i bojao sam se.

Opet sam bio svjestan pulsiranja. Nije bila halucinacija, kad sam prislonio uho na zemlju, stvarno sam ćuo udarce bubnjeva. Je li i Jelena ćula isti ritam i krenula traćiti njegov izvor? Zamišljao sam šapine duboke korijene kako se isprepleću kilometrima pod površinom. Iako su spavali, cijelo su vrijeme rasli i jaćali. Bio sam siguran da sam to ćuo kao glazbu.

Samo tako, potonuo sam. Bez upozorenja, propao sam pod zemlju kao u ųivi pijesak. Podigao sam ruke da se za nešto uhvatim, ali to nisu više bile moje ruke. Bio sam u mraku. Srce mi je udaralo u ušima, krv pulsirala. Na površini umjesto mene ostala je olupina tijela bez ųivota. Raspadala se kao i moj pokućaj da odem.

Kako ću se vratiti? Nitko nam neće pomoći osim nas samih. Nitko neće doći traćiti Jelenu. A ni mene.

U tamnom svijetu bez izlaza drćao sam se za svoje misli da ne nestanem.

Marija Nezirović

„I did it to save my child“

Biti roditelj mesije nije lak posao. Ni Josipu nije bilo lako, a kamoli ocu jedne Grete Thunberg. Zalud sve mudre riječi, zalud pedagoški razgovori – kad ti dijete pati. Još da možeš razumjeti razlog, ali ne možeš. Ne rezoniraš na istoj frekvenciji, ne gineš više za ideale, a o onima o kojima ti tvoje zdvojno dijete lamentira demolirajući pokućstvo do maloprije nisi niti imao mišljenje. I tako iz dana u dan.

Što učiniti? Sa suprugom već duže vrijeme ne dijeliš ništa osim sporazumne tišine. Zapitaš se je li onima bez djece lakše. Pate li kako tvrde ili gamad prijetvorno laže. Sjetiš se svoje druge kćeri: normalno dijete. Pa što sam sa starijom zeznuo? Jesam li trebao biti čvršći, je li je supruga prerano prestala dojiti, možda je punac bio u pravu? Što je sve roditelj spreman pretrpjeti i učiniti za dobrobit svoga djeteta...

Mala je jučer ispalila:

– Želim biti okolišni aktivist!

– Molim!?! Koji ti je to vrag?

– Isuse, zašto baš ja imam tako zatucane roditelje???

– Greta, ne drami. Uostalom, jučer si odbijala jesti jer nisi imala „što obući“, a danas bi se bavila aktivizmom. Znaš li ti uopće o čemu govoriš?

– Da nisi toliko obuzet sobom, znao bi da sam već godinu dana na čelu internacionalne grupe „Fight for Nature!“ koja broji 50.000 sljedbenika!

– Ne razumijem. Malena, ti znaš za to?

– Svante, trebao bi češće odlaziti na roditeljske sastanke, svašta bi doznao.

– Pa kakvi ste vi to roditelji!? Umjesto da se ponosite mojim angažmanom za spas planeta, vi se samo prepucavate!

– Greta! – povičemo uglas. I zašutimo. Opet sporazumno. A Greta pograbila čašu sa stola i njome iz sve snage udari o novi granitni sudoper. Staklo se raspe uz potmulu crik.

Malena i ja samo refleksno rukom zaklonimo oči. Gretini ispadi postaju sve učestaliji. Dok sam ustajao od stola, poželio sam izaći iz kuće i nikad se više ne vratiti. Ni prvi ni zadnji put.

U kakvom mi to vremenu živimo? Djeca hiperventiliraju, histeriziraju, bjesomučno protestiraju – a odrasli zure u prazno. Mladi krajnje iščašeno traže pomoć od već slomljenih i nevoljnih. Ja sam jedan takav disfunkcionalni odrasli primjerak, i još k tomu nečiji otac.

Sram me vlastite nemoći da svojim kćerima budem uzor vrijedan borbe. I gdje je u svemu tome njihova roditeljica majka? Nema „nas“.

– Greta, ako to misliš učiniti, ne računaj na mene.

– Tata, odavno mi ne računamo na vas odrasle, posebno ne na očeve.

– Čime sam to zaslužio, Greta, što ti nisam omogućio...?

– Nije te bilo, nikad te nije bilo! A sad te ne trebam! Ni mama te više ne treba.

– Ne petljaj se u odnos svojih roditelja, mi smo vas stvorili!

– Hahaha! A Bog? Što je s Bogom? Smije li se on umiješati?

– Što trabunjaš? Zašto ti je tako teško biti jednostavno mlada i bezbrižna, kao tvoji vršnjaci?

– Misliš, kao ti? Da budem lepršava i praznoglava kao ti, nesvjesna svijeta u kakvom živim? To želiš reći?!

– Greta, s tobom se ne da razgovarati. Kad će ta tvoja faza već jednom završiti?

– Pa imaš i drugu kćer. Razgovaraj s njom. Ona je kao i ti – „bezbrižna“.

– Sad si vrijeđaš i sestru! Ima li itko do koga ti je još stalo?

– Ima. Ja sam važna. Sebi i svojim sljedbenicima. Oni me razumiju. – Greta, oni te i ne poznaju...

U intervjuu za BBC Radio 2019. javno sam izrekao ono što smo supruga i ja dugo odbijali prihvatiti: naša kći Greta godinama je patila od depresije. Priznanje nas je trebalo osloboditi, ali javnost je Gretu već bila prisvojila i učinila od nje mesiju novoga doba. Rijeke anonimnih sljedbenika otele su nam kćer. Pretvorili su je u lice s plakata političke kampanje. Jedini način da je ne izgubimo trajno bio je da svjesno podlegnemo tom globalnom ludilu i slijedimo je da je spasimo.

Kad jednom sve ovo prođe, a proći će, kad moji napori budu proglašeni bolesnom ambicijom neostvarenog roditelja – želim da se upamti jedno: „Nisam sve ovo poduzeo za spas planeta, učinio sam to da spasim vlastito dijete!“

Renata Budak Lovrić

NACIONALNA
KONTAKT TOČKA
Građani, jednakost,
prava i vrijednosti

VLADA REPUBLIKE
HRVATSKE
Ured za udruge

Sufinancira
Europska unija

kulture

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

